

UOT: 311.216;

JEL: E 10

DADAŞOVA V. R.
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) II kurs magistrı
E-mail: vefa.dadashova@bk.ru

MİLLİ HESABLAR SİSTEMİNDƏ “İSTEHSAL” HESABININ İNSTİTUSİONAL SEKTORLAR ÜZRƏ QURULMASI VƏ ONLARIN GÖSTƏRİCİLƏRİNİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

Xülasə

Məqalədə Milli Hesablar Sisteminin ilk cari hesabı olan “İstehsal” hesabının mahiyyəti açıqlanmış, onun institusional vahidlər (qeyri-maliyyə müəssisələri, maliyyə təşkilatları, dövlət idarəetmə orqanları, ev təsərrüfatları, ev təsərrüfatlarına xidmət edən qeyri-maliyyə təşkilatları) üzrə qurulması qaydaları göstərilmiş və bu hesabların göstəriciləri müəyyən edilmişdir.

İqtisadiyyatda baş verən bütün hadisə və proseslər, mal və xidmətlər istehsalı, dövriyyəsi, bölüşdürülməsi, istifadəsi proseslərinin hər biri öz əksini MHS – nin hər hansı bir hesabında tapır. MHS –yə daxil olan hər bir hesab institusional vahidlərin mövcud resurslarını və bu resursların istifadəsini əks etdirir. Bir hesabın balanslaşdırıcı (saldolaşdırıcı) maddəsi növbəti hesaba bir giriş (mənbə) maddəsi kimi köçürülür və beləliklə bütün hesablar arasındakı əlaqələr təmin edilir.

MHS – nin ilk cari hesabı “İstehsal” hesabıdır. Bu hesab MHS – nin əsas balanslaşdırıcı maddəsi olan ÜDM-i müəyyən etmək üçün tərtib edilir. Bu hesab istehsalla bağlı bütün əməliyyatları əks etdirmir, lakin mal və xidmətlər istehsalını (buraxılışını) və bu istehsala (buraxılışa) istifadə olunan məhsul və xidmətlərin (aralıq istehlak) nəticələrini xarakterizə edir.

Açar sözlər: Milli Hesablar Sistemi, “İstehsal” hesabı, ümumi buraxılış, aralıq istehlak, ümumi əlavə dəyər

GİRİŞ

Milli Hesablar Sistemində (MHS–də) cari hesablar bütün institusional vahidlər, sektorlar, sahələr, şöbələr və bütövlükdə respublika iqtisadiyyatı üzrə qurulur. Azərbaycan Respublikasında cari hesabların institusional sektorlar üzrə tərtib edilməsi və bu hesablara daxil olan göstəricilərin müəyyən edilməsi mövcud metodoloji göstərişlərə əsasən həyata keçirilir. Bu metodoloji göstəriş ölkədə rəsmi statistikanın təkmilləşdirilməsi ilə bağlı Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlər planına müvafiq qaydada işlənib hazırlanmışdır. Bu metodoloji göstərişlərin əsas məqsədlərinə aşağıdakılar aid edilir [4, s.76]:

1) iqtisadiyyatın sektorları üzrə institusional vahidlərin təsnifatlaşdırılması prinsiplərinin və meyarlarının müəyyən edilməsi;

2) iqtisadi sektorların təsnifatı üzrə əsas bölmələrin təsviri və bu sektorların institusional tərkibinin müəyyən edilməsi;

3) institusional sektorlar üzrə hesabların qurulması prinsiplərinin müəyyən edilməsi.

İki hissədən ibarət olan metodoloji göstərişin birinci hissəsində iqtisadi vahidlərin sektorlar

üzrə təsnifatlaşdırılmasının mühüm prinsipləri və meyarları şərh edilir və onların respublika iqtisadiyyatının müasir vəziyyətinə uyğunlaşdırılması məsələlərinə baxılır. Bu uyğunlaşdırılma qeyri-bazar və bazar istehsalçılarının müəyyən edilməsi, həmçinin iqtisadi subyektlərin konkret növlərinin respublika iqtisadiyyatının sektorları üzrə bölüşdürülməsini həyata keçirmək üçün praktikada tətbiq oluna biləcək meyarların işlənməsini əhatə edir. Burada institusional sektorun tərkibinin müəyyənəşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq respublikada fəaliyyət göstərən subyektlərin sektorlar üzrə təsnifatı təklif edilmişdir. Metodoloji göstərişin ikinci hissəsində MHS-nin sektorlar üzrə qurulan hesablarının xüsusiyyətləri və bu hesablara daxil olan göstəricilərin hesablanması ümumi prinsipləri göstərilmişdir.

Bu metodoloji göstərişlərin hazırlanmasında 2008–ci ilin MHS-nin, Avropanın İntegrasiya olunmuş İqtisadi Hesablar Sisteminin, OECD, MDB Statistika Komitəsinin və başqa beynəlxalq təşkilatların materiallarından istifadə olunmuşdur [4, s.81].

İnstitusional vahid iqtisadi sektorların təsnifatının vahididir. İnstitusional vahid dedikdə müstəqil surətdə gəlir və əmlakından istifadə edən, başqa vahidlərlə iqtisadi əlaqələr yaradan, iqtisadi qərarlar və maliyyə öhdəlikləri qəbul edən və öz fəaliyyətlərinə məsuliyyət daşıyan vahidlər nəzərdə tutulur. MHS-də institusional vahidlər hüquqi şəxslər (müəssisələr, idarələr, təşkilatlar və s.) və ev təsərrüfatları olmaqla 2 əsas qrupa ayrılır [6, s.62]. Hüquqi şəxslər kimi ev təsərrüfatları da, əmlak və gəlirindən istifadə edir, başqa vahidlərlə iqtisadi əlaqələr qurur, qərarlar qəbul edir, lakin mühasibat uçotu aparmır.

İnstitusional sektorlar üzrə “İstehsal” hesabının qurulması

MHS – də maliyyələşdirmə mənbələri və funksiyaları eyni olan institusional vahidlər qeyri-maliyyə müəssisələri, maliyyə təşkilatları, dövlət idarəetmə orqanları, ev təsərrüfatları, ev

təsərrüfatlarına xidmət edən qeyri-maliyyə təşkilatları olmaqla beş sektora bölünür [6, s.138]. Bu sektorlar ölkədaxili iqtisadi subyektlərin fəaliyyət nəticələrini səciyyələndirir.

Bununla əlaqədar olaraq, “İstehsal” hesabı çərçivəsində məhsul və xidmətlər buraxılışı və aralıq istehlak göstəriciləri həm sektorlar üzrə, həm də ayrı - ayrı fəaliyyət növləri üzrə eyni qaydada müəyyən edilməli və ölçülməlidir. Bu hesab birbaşa istehsal prosesini xarakterizə etdiyi üçün MHS – nin çox mühüm hesabıdır. Belə ki, istehsalda əmələ gələn gəlir digər hesablara keçir.

İnstitusional vahidlər, sektorlar, sahələr, şöbələr üzrə “İstehsal” hesabı balanslaşdırıcı (saldolaşdırıcı) maddədən əlavə dəyərdən başqa 2 göstəricini də əhatə edir: 1. Ümumi buraxılış və 2. Aralıq istehlak [1, s.52].

Bunları əyani şəkildə görmək üçün 2016-cı ildə ölkə üzrə qurulmuş “İstehsal” hesablarını nəzərdən keçirək:

Cədvəl №1.

2016-cı ildə ölkə üzrə “İstehsal” hesabı

İstifadə	Məbləği	Ehtiyatlar	Məbləği
2.Aralıq istehlak	8676,3	1.Ümumi buraxılış	20252,3
3.Ümumi əlavə dəyər	11576,0		
Cəmi	20252,3	Cəmi	20252,3

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən göründüyü kimi, hesabın ehtiyatlarının cəmi ilə istifadəsinin cəmi bir – birinə bərabərdir. 2016-cı ölkə iqtisadiyyatı üzrə ümumi buraxılışın həcmi 20252,3 milyon manat,

aralıq istehlakın həcmi 8676,3 milyon manat, ümumi əlavə dəyərin həcmi 11576,0 milyon manat olmuşdur.

Cədvəl №2.

2016-cı ildə qeyri – maliyyə sektoru üzrə “İstehsal” hesabı

İstifadə	Məbləği	Ehtiyatlar	Məbləği
2.Aralıq istehlak	6118,2	1.Ümumi buraxılış	13461,5
3.Ümumi əlavə dəyər	7343,3		
Cəmi	13461,5	Cəmi	13461,5

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən göründüyü kimi, 2016-cı ildə qeyri – maliyyə sektorunda ümumi buraxılışın həcmi 13461,5 milyon manat, aralıq istehlakın həcmi 6118,2 milyon manat, ümumi əlavə

dəyərin həcmi 7343,3 milyon manat olmuşdur. 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatında yaranan əlavə dəyərin 63,4%-i qeyri – maliyyə sektorunda yaranmışdır.

Cədvəl №3.

2016-cı ildə maliyyə təşkilatları sektoru üzrə "İstehsal" hesabı

İstifadə	Məbləği	Ehtiyatlar	Məbləği
2.Aralıq istehlak	165,2	1.Ümumi buraxılış	260,6
3.Ümumi əlavə dəyər	95,4		
Cəmi	260,6	Cəmi	260,6

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən göründüyü kimi, 2016-cı ildə maliyyə təşkilatları sektorunda ümumi buraxılışın həcmi 260,6 milyon manat, aralıq istehlakın həcmi 165,2 milyon manat, ümumi əlavə

dəyərin həcmi 95,4 milyon manat olmuşdur. 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatında yaranan əlavə dəyərin 0,8% -i qeyri-maliyyə sektorunda yaranmışdır.

Cədvəl №4.

2016-cı ildə dövlət idarəetmə sektoru üzrə "İstehsal" hesabı

İstifadə	Məbləği	Ehtiyatlar	Məbləği
2.Aralıq istehlak	520,3	1.Ümumi buraxılış	1373,4
3.Ümumi əlavə dəyər	853,1		
Cəmi	1373,4	Cəmi	1373,4

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən göründüyü kimi, 2016-cı ildə dövlət idarəetmə sektorunda ümumi buraxılışın həcmi 1373,4 milyon manat, aralıq istehlakın həcmi 520,3 milyon manat, ümumi əlavə dəyərin

həcmi 853,1milyon manat olmuşdur. 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatında yaranan əlavə dəyərin 7,4 %-i qeyri – maliyyə sektorunda yaranmışdır.

Cədvəl №5.

2016-cı ildə ev təsərrüfatları sektoru üzrə "İstehsal" hesabı

İstifadə	Məbləği	Ehtiyatlar	Məbləği
2.Aralıq istehlak	1852,0	1.Ümumi buraxılış	5103,4
3.Ümumi əlavə dəyər	3251,4		
Cəmi	5103,4	Cəmi	5103,4

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən göründüyü kimi, 2016-cı ildə ev təsərrüfatları sektorunda ümumi buraxılışın həcmi 5103,4 milyon manat, aralıq istehlakın həcmi 1852,0 milyon manat, ümumi əlavə

dəyərin həcmi 3251,4 milyon manat olmuşdur. 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatında yaranan əlavə dəyərin 28,1 %-i qeyri – maliyyə sektorunda yaranmışdır.

Cədvəl №6.

2016-cı ildə ev təsərrüfatlarına xidmət göstərən qeyri – kommersiya təşkilatları sektoru üzrə "İstehsal" hesabı

İstifadə	Məbləği	Ehtiyatlar	Məbləği
2.Aralıq istehlak	20,6	1.Ümumi buraxılış	53,4
3.Ümumi əlavə dəyər	32,8		
Cəmi	53,4	Cəmi	53,4

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən göründüyü kimi, 2016-cı ev təsərrüfatlarına xidmət göstərən qeyri – kommersiya təşkilatları sektorunda ümumi buraxılışın həcmi 53,4 milyon manat, aralıq istehlakın həcmi 20,6 milyon manat, ümumi əlavə dəyərin həcmi 32,8 milyon manat olmuşdur. 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatında yaranan əlavə dəyərin 0,3 % -i qeyri – maliyyə sektorunda yaranmışdır.

"İstehsal" hesabında ümumi buraxılış, aralıq istehlak, ümumi əlavə dəyər göstəricilərinin müəyyən edilməsi

Yuxarıdakı cədvəllərdən göründüyü kimi, hesabın ilk göstəricisi istehsal prosesinin son nəticəsini xarakterizə edən göstərici məhsulun ümumi buraxılışıdır. MHS – də istehsal olunan ümumi məhsulun 2 növünü fərqləndirirlər: Əmtəə (mal); Xidmət. Deməli, MHS – də ümumi buraxılış dedikdə istehsal olunmuş əmtəə və xidmətlərin dəyərinin məcmusu nəzərdə tutulur. Ümumi buraxılış məhsulların (əmtəələrin) ümumi buraxılışından, bazar və qeyri –bazar xidmətlərinin buraxılışından ibarətdir [3, s.149]. MHS – də məhsulların (əmtəələrin) ümumi buraxılışı istehsal prosesi bitdikdən sonra uçota alınır. Onun dəyəri il üçün hesablandığına görə uçot zamanı məhsullar hazırılıq dərəcəsinə görə müxtəlif vəziyyətdə olurlar. Bu baxımdan məhsulların (əmtəələrin) ümumi buraxılışına yarımfabrikatların, satılmamış hazır məhsul qalığının, bitməmiş istehsal qalığının dəyişməsi, müəssisənin satdığı məhsulların dəyəri, müəssisənin öz istehsal ehtiyaclarına istifadə edilən müəssisədə istehsal edilən məhsullar, özlərinin tikinti məqsədlərinə istifadə edilən müəssisədə istehsal edilən məhsullar, müəssisənin öz istifadəsinə hazırlanan əsas kapitalın dəyəri, müəssisədə əməyin natura formasında ödənilməsinə və qeyri – istehsal ehtiyaclarına istifadə edilən məhsullar, ev təsərrüfatlarının öz şəxsi istehlakını təmin etmək üçün istehsal etdikləri ərzaq və kənd təsərrüfatı məhsulları, başqa müəssisələrə barter yolu ilə verilən məhsullar daxil edilir.

Bazar xidmətlərinin ümumi buraxılışına alıb – satılan və istehsal xərcləri bütövlükdə onların satışından əldə edilən vəsaitlə təmin edlən xidmətlər aid edilir. Bazar xidmətlərinin ümumi buraxılışı öz bazar xidmətlərinin buraxılışına və maliyyə vasitəçilərinin şərti hesablanan

xidmətlərinə bölünür. Öz bazar xidmətlərinin buraxılışına pərakəndə və topdan satış ticarət xidmətləri, nəqliyyat, rabitə, iaşə müəssisələrinin, saxlama məntəqələrinin və anbarların xidmətləri, nəqliyyat vasitələrinin, avadanlıqların və məişətdə istifadə edilən əşyaların təmiri, prokata və icarəyə verilməsi üzrə xidmətlər, təhsilin, mədəniyyətin, incəsənətin, səhiyyənin pullu xidmətləri, maliyyə təşkilatlarının xidmətləri, sığorta xidmətləri və s. aiddir. Lakin onu da qeyd edək ki, rentanın ayrı – ayrı növləri, misal üçün, istehsal amilləri (su, torpaq və s.) üçün nəzərdə tutulan haqq buraya daxil edilməyə də, ev xidmətçilərinin haqqı, qeyri – maddi aktivlər (müəllif hüquqları, lisenziyalar, patentlər) üçün haqq və s. buraya daxil edilir.

2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatının bütün sektorlarında yaranan ümumi buraxılışın həcmi 20252,3 milyon manat olmuşdur. Onun da 66,5 % -i (13461,5 milyon manat) qeyri-maliyyə müəssisələri, 1,3%-i (260,6 milyon manat) maliyyə təşkilatları, 6,8 %-i (1373,4 milyon manat) dövlət idarəetmə, 25,2 % -i (51023,4 milyon manat) ev təsərrüfatları, 0,2% -i (53,4 milyon manat) ev təsərrüfatlarına xidmət göstərən qeyri – kommersiya təşkilatları sektorlarının payına düşür.

Aralıq istehlak – cari dövrdə məhsul və xidmətlərin istehsalı prosesində istifadə edilən əmək, əmtəə və xidmətlərin dəyərindən ibarət olan xərclər göstəricisidir [3, s.244]. Bu göstəriciyə maddi məsrəflər (xammal və material, yanacaq, enerji və s. xərcləri) qeyri-maddi xidmətlər, ezamiyyə xərcləri, aralıq istehlakın başqa ünsürləri daxil edilir. 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikası üzrə aralıq istehlakın iqtisadiyyatın sahələri və sektorlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimi olmuşdur:

2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatının bütün sektorlarında yaranan aralıq istehlakın həcmi 8603,8 milyon manat olmuşdur ki, onun da 71,1 % -i (6118,2 milyon man.) qeyri-maliyyə müəssisələri, 1,1 %-i (92,7 milyon man.) maliyyə təşkilatları, 6,1 %-i (520,3 milyon man.) dövlət idarəetmə, 21,5 % -i (1852,0 milyon man.) ev təsərrüfatları, 0,2% -i (20,6 milyon man.) ev təsərrüfatlarına xidmət göstərən qeyri – kommersiya təşkilatları sektorlarının payına düşür.

2016-cı ildə maliyyə təşkilatlarında maliyyə vasitəçilərinə şərti olaraq hesablanan xidmət haqlarının həcmi 72,5 milyon manat olmuşdur. Ona görə də 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatı üzrə aralıq istehlakın həcmi 8676,3 milyon manat olmuşdur.

Bu hesabın balanslaşdırıcı (saldolaşdırıcı) maddəsi kimi əlavə edilmiş dəyər göstəricisi çıxış edir. O, xalis və ümumi formada hesablanır. Əlavə edilmiş dəyər xalis formada hesablandığında, ümumi buraxılışdan aralıq istehlak və əsas fondların istehlakı (amortizasiyası), ümumi formada hesablandığında, ümumi buraxılışdan təkcə aralıq istehlak çıxılır [6, s.117]. Onu da qeyd etmək ki, əsas fondların istehlakı (amortizasiyası) göstəricisini hesablamaq çətin olduğu üçün əlavə edilmiş dəyər əsasən ümumi formada hesablanır. Ümumi əlavə edilmiş dəyər sektorların, sahələrin, şöbələrin ölkənin ÜDM –na verdiyi tövhesini nümayiş etdirir. Bu göstərici “İstehsal” hesabından “Gəlirlərin yaranması” hesabının ehtiyat (resurs) hissəsinə köçürülən göstəricidir.

2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatının bütün sektorlarında yaranan əlavə dəyərin həcmi 11648,5 milyon manat olmuşdur ki, onun da 63,1 % -i (7343,3 milyon manat) qeyri-maliyyə müəssisələri, 1,4%-i (167,9 milyon manat) maliyyə təşkilatları, 7,3 %-i (853,1 milyon manat) dövlət idarəetmə, 27,9 % -i (3251,4 milyon manat) ev təsərrüfatları, 0,3%-i (32,8 milyon manat) ETXQKT sektorlarının payına düşür. 2016-cı ildə respublika iqtisadiyyatı üzrə aralıq istehlakın həcmi 11576 milyon manat olmuşdur.

NƏTİCƏ

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində əsas diqqət dövləti idarəetmə orqanlarının lazımı məlumatlarla təmin olunmasına yönəldilir. Dövləti idarəetmə orqanları isə bu məlumatlardan iqtisadi siyasətin, bazarın inkişafına nəzərə çarpan mənfə halların (inflasiyanın səviyyəsinin yüksəlməsi, istehsal güclərinin tam yüklənməməsi və s.) aradan qaldırılması məqsədilə zəruri tədbirlərin işlənilib hazırlanması, sosial problemlərin həll olunmasında müvafiq qərarların qəbul olunması üçün istifadə edirlər. Belə bir şəraitdə ümumi daxili məhsul

(ÜDM), yığım və istehlak, məşğulluq və inflyasiya, dövlət büdcəsinin kəsri, pul kütləsi, əhalinin gəlirləri və s. kimi ən mühüm makroiqtisadi göstəricilərin hesablanmasına xüsusi diqqət yetirilir. Bu göstəricilərin əksəriyyəti statistika və xüsusilə, MHS çərçivəsində hesablanır. İqtisadiyyatda baş verən dəyişikliklərin öyrənilməsi, proqnozların hazırlanması üçün bu göstəricilərin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Onun statistik öyrənilməsinin sosial-iqtisadi əhəmiyyəti də elə bununla müəyyən olunur.

MHS–nin ilk cari hesabı “İstehsal” hesabıdır. Bu hesab MHS–nin əsas balanslaşdırıcı maddəsi olan ÜDM (ÜƏD) müəyyən etmək üçün tərtib edilir. Bu hesab istehsalla bağlı bütün əməliyyatları əks etdirmir, lakin mal və xidmətlər istehsalını (buraxılışını) və bu istesala (buraxılışa) istifadə olunan məhsul və xidmətlərin (aralıq istehlak) nəticələrini xarakterizə edir. Bu hesabda əks etdirilən göstəricilər növbəti hesabların tərtib və təhlil edilməsində istifadə olunur. “İstehsal” hesabı iqtisadiyyatın hər hansı sektoru, eyni zamanda ümumilikdə ölkə iqtisadiyyatı üzrə tərtib edilir. Əgər “İstehsal” hesabı hər hansı sektor və yaxud sahə üçün tərtib edilsə, bu hesabın balanslaşdırıcı (saldolaşdırıcı) maddəsi ümumi əlavə dəyər, ümumilikdə ölkə iqtisadiyyatı üzrə tərtib edilsə, bu hesabın balanslaşdırıcı (saldolaşdırıcı) maddəsi ümumi daxili məhsul olur. “İstehsal” hesabı əsas və cari bazar qiymətləri ilə tərtib olunur.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanın Milli Hesabları 2017. Bakı, 2017
2. Azərbaycanın statistik göstəriciləri. Bakı, 2017
3. Aslanov A.M., Aslanova T.A. Əsas iqtisadi – statistik göstəricilərin izahlı lüğəti. Dərs vəsaiti, Bakı, 2004
4. Cabbarova A.İ., Dünyamalıyeva V.R. Milli Hesablar Sistemi. Bakı, 2014
5. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi: <https://www.stat.gov.az/>
6. Образцова О.Ю., Копейкина О.Т. Система национальных счетов. Учеб. пос., М, 2008

Дадашова В. Р.

Создание счета «Производство» в Системе Национальных Счетов по институциональным секторам и определение их показателей**Резюме**

В статье объясняется сущность производственного счета, который является первым текущим счетом СНС, показывается правила его создания по институциональным единицам (нефинансовые учреждения, финансовые учреждения, государственные учреждения, домашние хозяйства, нефинансовые организации, обслуживающих домашних хозяйства) и определяются их показатели.

Все события и процессы, происходящие в экономике, в том числе процессы производства, обращения, распределения и использования товаров и услуг, отражаются в каком либо счете СНС. Каждый счет, включенная в СНС, отражает существующие ресурсы институциональных единиц и использование этих ресурсов. Элемент балансировки счета переносится на следующий счет в качестве вступительный (источниковый) пункт, таким образом обеспечивается связь между всеми счетами.

Первым текущим счетом СНС является счет «Производство». Этот счет составляется для определения ВВП, который является основным балансирующим элементом СНС. Этот счет не отражает все операции, связанные с производством, но характеризует производство (выпуск) товаров и услуг и результаты продуктов и услуг, используемых для этого производства (промежуточное потребление).

Ключевые слова: Система Национальных Счетов, счет «Производство», итоговый выпуск, промежуточное потребление, общая добавленная стоимость

Dadashova V. R.

Creating a "Production" account in the System of National Accounts for institutional sectors and determination of their indicators**Summary**

The article explains the essence of the "Production" account, which is the first current account of the SNA, shows the rules for its creation by institutional units (non-financial institutions, financial institutions, government agencies, households, non-financial organizations serving households) and their indicators are determined.

All events and processes occurring in the economy, including the processes of production, circulation, distribution and use of goods and services, are reflected in any SNA account. Each account included in the SNA reflects the existing resources of institutional units and the use of these resources. The balancing element of the account is transferred to the next account as an introductory (source) point, thus ensuring the connection between all accounts.

The first current SNS account is the "Production" account. This account is compiled to determine GDP, which is the main balancing element of the SNA. This account does not reflect all operations related to production, but characterizes the production (output) of goods and services and the results of products and services used for this production (intermediate consumption).

Key words: System of National Accounts, Production account, final output, intermediate consumption, total value added

Daxil olub: 22.02.2019**Rəy verib:** Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) i.e.n., dos. Cabbarova A.İ.